

z kapitalistických armád

CHARAKTERISTIKA EKONOMICKÉHO POTENCIÁLU STÁTŮ NATO

Nadporučík

PhDr. Jan Šelešovský, CSc.

Hlavním vojenskopolitickým seskupením mezinárodního imperialismu je pakt NATO. Od roku 1949 do konce roku 1977 vynaložily státy NATO na zbrojení astronomickou částku 2 438,2 miliard dolarů; z toho na evropské země připadlo 649,9 miliard dolarů. Je to více než bylo vydáno na I. a II. světovou válku dohromady. Severoatlantický pakt má asi 4,8 miliónu vojáků, 22 652 tanků, 9 504 bojových letounů, 1 600 válečných lodí a ponorek s jaderným potenciálem, který přesahuje 8 000 miliónů tun tritolové výbušniny.

Severoatlantický pakt sdružuje kromě Japonska nejvyspělejší kapitalistické státy, mimo jiné, všechny tři kapitalistické jaderné mocnosti. Země NATO vyrábějí okolo 70 % průmyslové výroby kapitalistického světa, víc jak 80 % produkce strojírenského průmyslu, 78 % elektrické energie a 77 % ocele. Mají i značné surovinové zdroje. Podílejí se např. 88,5 % na zjištěných zásobách černého uhlí kapitalistického světa, 66,1 % na zásobách zinku, 55,9 % na zásobách olova, 51,7 % na zásobách uranové rudy atd. Disponují i významnými lidskými zdroji, které činí 560 miliónů obyvatel.

Válečně ekonomický potenciál bloku se tak opírá o silnou a vyspělou ekonomickou bázi. Pozůstává ze dvou ekonomických komplexů:

- severoamerického, reprezentovaného Spojenými státy a Kanadou (spolu se podílejí na průmyslové výrobě kapitalistického světa téměř 40 %);

- západoevropského, který tvoří evropské členské země NATO (asi 30 % podílu na průmyslové výrobě kapitalistického světa).

Zatímco země Západní Evropy představují nejbližší válečně ekonomickou základnu NATO, nástupiště proti socialistickým zemím a předpokládané nejdůležitější válčisti, tvoří severoamerický komplex a v něm především USA hlavní válečně ekonomickou základnu NATO.

Spojené státy disponují s dvěma pětinami ozbrojených sil NATO a 97 % jaderných zbraní. Mají největší ekonomické, vědeckotechnické a technologické předpoklady pro konstrukci a výrobu nej-

Srovnání Severoamerického a evropského komplexu NATO

	Území v mil. km ²	Obyvatelstva v mil.	Podíl na průmyslové výrobě kapitalistického světa v %	Počet ozbrojených sil v tis.	Podíl na JZ NATO v %	Vojenské výdaje v roce 1977 v mld. US dol.	Vojenské výdaje 1949 až 1977 v mld. US dol.	Podíl na výrobě materiálně technických prostředků ozbrojeného zápasu v příští možné válce (předpoklad v %)
Severoamerický komplex	19	240,4	40	2168	97	115,6	1788,3	až 90
Evropské státy NATO	3	320,5	30	2655	3	52,3	649,9	10
NATO celkem	22	560,9	70	4823	100	167,9	2438,2	100

modernějších prostředků ozbrojeného zápasu. Podílejí se 80–85 % na produkci leteckého a raketového průmyslu kapitalistického světa; přitom některé typy raket, jako jsou mezikontinentální a balistické, vyrábějí USA. Mají také největší surovinové a energetické zdroje NATO. Např. na zásobách černého uhlí kapitalistického světa se podílejí víc jak třemi čtvrtinami a na zásobách uranové rudy téměř polovinou. V budoucí možné válce budou Spojené státy hlavní tylovou bází NATO. Podle některých západních vojenských odborníků budou v případě světového válečného konfliktu vyrábět až 9/10 materiálně technických prostředků pro vedení ozbrojeného zápasu armádami NATO.

Vývoj ekonomiky států NATO po II. světové válce probíhal pod silným vlivem socialistického společenství v podmínkách nastupující vědeckotechnické revoluce. Ncvá úloha vědy, nové pracovní prostředky, technologické postupy, změny v surovinové energetických zdrojích, kvalitativně nové prvky v procesu řízení, to vše vedlo k přestavbě celého systému výrobních sil kapitalistických států. Obnovování a rozšiřování výrobního aparátu v zemích NATO se uskutečnilo na nové technologické bázi. Nadále pokračuje proces koncentrace a centralizace výroby a kapitálu. Např. v USA na 50 největších monopolů připadá víc jak 1/3 průmyslové produkce. V oblasti zbrojní výroby 100 podniků plní okolo 70 % zbrojních zakázek.

Nejcharakterističtější rysem jsou změ-

ny v odvětvové struktuře národního hospodářství, které mají závažný vliv na proces militarizace a vytvářejí podmínky pro úspěšnou organizaci válečného hospodářství. Dynamicky se rozvíjejí zejména nová vojenská odvětví jako je jaderný, letecký, raketový a elektronický průmysl, dále odvětví materiálně technické základny rozvoje celého národního hospodářství a vojenského sektoru zvláště jako je strojírenství, chemický průmysl a energetika. Produkce vojenského určení tvoří relativně vysoký podíl na úhrnné průmyslové výrobě. V USA dosahuje 20 % [v některých letech se blížil až 30 %, ve Velké Británii 10 %, ve Francii 7 % a v NSR 5–6 %]. (V období mezi dvěma světovými válkami nepřekročil podíl zbrojní produkce, kromě fašistického Německa, 3 % z objemu úhrnné průmyslové výroby.) Ve Spojených státech pracuje téměř úplně pro vojenské účely jaderný průmysl, 90 % leteckého a raketového průmyslu, 60 % z loďařského průmyslu a 40–50 % radioelektronického průmyslu. Státně monopolistický kapitalismus, který se definitivně zformoval po II. světové válce v důsledku spojení síly státu se silou monopolů, nevdaně zesiluje militarizaci ekonomiky a celého života buržoazní společnosti. Existence rozsáhlého státního sektoru, jehož podíl v západoevropských zemích NATO činí 20–30 % průmyslové výroby, má značný vliv na rozvoj vojenskoprůmyslové základny a rozvoj vojenské vědeckovýzkumné základny. To umožňuje realizaci určitého stupně

programování ekonomiky a snadnějšího řízení válečné ekonomických příprav. Stát má zpravidla ve svých rukou jaderný průmysl, letecký a raketový průmysl, dopravu, energetiku a těžbu surovin. Ve státním rozpočtu, zvláště evropských kapitalistických zemí, se soustřeďuje 30–45 % národního důchodu, který je, mimo jiné, znovu rozdělován i ve prospěch výstavby a zdokonalování vojenské síly. Země NATO věnují 4–7 % svého národního důchodu na vojenské účely. Včetně skrytých a nepřímých výdajů to činí daleko více, ve Spojených státech téměř pětinu národního důchodu. Stát v rozhodující míře financuje výzkum a vývoj nových zbraňových systémů. Vlády zemí NATO podporují a stimulují rozvoj vojenských odvětví formou rozličných subvencí, dotací, levnějšího úvěrem, výhodnými odpisy, přednostními či levnějšími dodávkami surovin, energie a polotovarů, výhodami na trhu pracovních sil, bezplatným předáváním výsledků vědeckého výzkumu vojensko-průmyslovým monopolům apod. Podporují obnovu fixního kapitálu ve zbrojní výrobě na nejvyšší technické úrovni, ovlivňují rozmísťování výrobních sil z hlediska životnosti ekonomiky atd. Mají také výrazný vliv na formování odvětvové a teritoriální struktury národního hospodářství, jež odpovídá požadavkům VTR a zároveň nárokům příští možné války.

Na základě nebylé koncentrace a centralizace výroby a kapitálu ve zbrojní výrobě v podmínkách VTR ve vojenství a stupňujících se militarizačních procesů i v nadstavbové struktuře buržoazní společnosti se ve státně monopolním kapitalismu vytváří vojskoprávní komplex jako důsledek srůstání militarizmu se státně monopolním mechanismem. Jeho jádro představuje svazek největších vojensko-průmyslových monopolů, státní byrokracie, velení armády a reakčních politiků a vědců. Vojenskoprávní komplex je existenčně zainteresován na růstu militarizace, na udržování válečné psychózy, na bezprostřední podpoře agresivních válečných příprav proti socialismu. Strategické třídní cíle imperialismu na likvidaci socialismu jsou tak znásobovány aktuálními ziskovými zájmy vojenskoprávních monopolů a s nimi spjatých sociálních skupin buržoazní společnosti.

Vývoj vojenského sektoru národního hospodářství zemí NATO probíhá v podmínkách mezinárodní dělby práce, v podmínkách prohlubujících se mezinárodní kooperace a specializace výroby, v podmínkách integrace národních ekonomik členských států Severoatlantického paktu. Imperialistické kruhy NATO využívají objek-

tivní tendence internacionalizace světového hospodářství v zájmu militarizace a přípravy agresivní války proti zemím socialismu. Mezi takové formy ekonomických svazků západoevropských států náleží Evropské společenství uhlí a ocele. Evropské společenství pro jadernou energii, Evropské hospodářské společenství, Evropská organizace pro výzkum vesmíru atd. Na činnosti Eurokosmu se např. účastní 160 společností z 11 evropských států, kterým patří okolo tisíc průmyslových podniků.

Základ integračních procesů v Západní Evropě však tvoří EHS, které je nejsilnějším a nejvýznamnějším kapitalistickým integračním uskupením (vyrábí 26,4 procenta průmyslové výroby kapitalistického světa). Integrační proces EHS přispívá k ekonomickému posilování NATO. Jeho exponenti se snaží vytvořit samostatnou evropskou vojenskou organizaci, která by zahrnovala společný zbrojní trh, jednotnou strategii, společnou vojenskou politiku a ozbrojené síly včetně dispozice se samostatnou jadernou silou a která by v těsné jednotě s NATO měla tvořit základnu agrese v Západní Evropě. Konečným cílem je, aby se proces koncentrace a centralizace zbrojní výroby dostal za národní rámec, aby se urychlilo hospodářské sblížení a sjednocení jednotlivých členských států NATO a vybudoval se jednotný válečně ekonomický komplex.

Integrace umožňuje širěji zapojovat kapitály malých a středních států do zbrojního procesu. Volný pohyb kapitálu se využívá pro znovurozdělení ekonomického potenciálu Západní Evropy, urychlení rozvoje odvětví zbrojní výroby a pro centralizovaně řízenou přípravu západoevropského válečnického v ekonomickém a operačním smyslu.

Jak ukazuje praxe imperialistické ekonomické integrace, je vhodným nástrojem likvidace neutrality evropských kapitalistických zemí a zapojení jejich hospodářství do válečné ekonomického komplexu NATO. Mezi EHS a ESVO bylo v roce 1977 vytvořeno pásmo volného obchodu na průmyslové zboží. Tím jsou využívány výrobní možnosti neutrálních států — Švédska, Rakouska a Švýcarska — mimo jiné i pro válečné přípravy. Dokazuje to i rozhodnutí švédského parlamentu, ve kterém se konstatuje, že zbrojní dodávky státům NATO budou uskutečňovány i v době války, jestliže dodávka začala nebo objednávka byla uzavřena před vypuknutím válečného konfliktu. Od tohoto opatření není již daleký krok k uzavření kontraktů i ve válečném období.